Sigara fallenoidea (Hungerford) — en för Sverige ny Corixid — jämte några andra sällsyntare Heteroptera funna i Jokkmokkstrakten

AV SVEN PERSSON

Glaenocorisa cavifrons Thoms.

Min första egentliga kontakt med ordningen Hemiptera fick jag under senvintern 1965 då ett antal buksimmare från några pimpel- och vattenhål i en sjö tillvaratogs och insändes till professor Ossiannilsson för bestämning. Dessa visade sig tillhöra den sällsynta arten *Glaenocorisa cavifrons* Thoms. Senast var arten tagen i fem ex. i Pallemtjåkko, T. Lpm. den 6.VI.1938 av Ivar Agrell. Ossiannilsson (1960) anger att han sett 17 helt säkra exemplar från Sverige. Dessutom har följande fynduppgifter publicerats: Hrj. Långå skans, Hede socken, 5 ex. 29.VI.1915; Ly. Lpm. Sorseletrakten, 5 ex. av vilka 2 honor från Njunnisvare 29.VI.1921 och 2 ex. från Skrattaborrtjärn 29.VI. 1921 (Lundblad 1922—23). Vidare redovisar D. Gaunitz sammanlagt 10 ex. funna i tre olika tjärnar i Sorsele, Ly. Lpm. (D. Gaunitz 1937). Wallengren anger dessutom fynd från Skåne (Wallengren 1894 enligt Ossiannilsson 1960).

Den 15.V.1965 insamlade jag inte mindre än 186 ex. av *Glaenocorisa*, som var den helt dominerande arten i sjön. Sjön är belägen ca 10 km V om Jokkmokks samhälle. På generalstabskartan anges namnet Orj. Kerats, av ortsbefolkningen kallas den Sörkerats. Den är vegetationsfattig och kan närmast betecknas som oligotrof. Följande Corixider insamlades samtidigt med *Glaenocorisa*: *Sigara* (*Arctocorisa*) *germari* (Fieb.) 17 ex., *Sigara* (*Arctocorisa*) *carinata* (C. Sahlb.) 7 ex. och *Callicorixa producta* (Reuter) 10 ex. Av tillvaratagna skalbaggar dominerade *Agabus arcticus* Payk.

Mitt intresse för *Glaenocorisa* hade då väckts och jag försökte återfinna arten på andra platser och hitintills har jag lyckats finna den på följande lokaler: 5 km V om Vaimat, 25.V. 2 ex.; Vaimat järnvägsstation 2.X. 16 ex.; Mattisudden 26.V. 4 ex. och 2.X. 11 ex.; Maitum 19.VI. 3 ex.; Kallojeggo nära Messaure, 18.VI. 1 ex. alla under 1965 och inom Jokkmokks socken, Lu. Lpm. Vidare 1 ex. den 29.VI.1965 vid Kuolpa, Gällivare socken, Lu. Lpm. I samtliga fall har fynden gjorts i ganska små tjärnar. Närmare undersökningar kommer sannolikt att visa att arten i norra Sverige förekommer betydligt allmännare än vad man tidigare har haft för sig.

Sigara fallenoidea (Hungerford)

Av denna för Sverige nya buksimmare lyckades jag den 23.V.1965 fånga en hane i en tjärn vid Apokätno, ca 25 km söder om Jokkmokks samhälle.

Tjärn vid Apokätno, Jokkmokk, Lu. Lpm. Lokal för bl.a. *Sigara fallenoidea.* Foto förf.

Tjärnen, som ligger strax intill landsvägen, är mycket grund med dyig botten. Den har en gles men utbredd vegetation av Equisetum fluviatile L. Utmed stränderna finns större eller mindre bestånd av Carex aquatilis Wahlenb. och Menyanthes trifoliata L. Djurlivet föreföll vara fattigt. Under närmare en timmes väntan lyckades jag endast få tag på det ovannämnda exemplaret jämte en hona av *Sigara semistriata* (Fieb.). Förnyade försök att finna fler exemplar var under våren 1965 resultatlösa. Den 25. och 26.IX.1965 besökte jag ånyo tjärnen i Apokätno, varvid en hel del Corixider tillvaratogs. Sålunda var följande arter representerade: *Sigara semistriata* (Fieb.), *Sigara fossarum* (Fieb.), *Sigara distincta* (Fieb.), *Callicorixa producta* (Reuter), *Callicorixa wollastoni* (Dgl. Sc.) och *Cymatia bonsdorffi* (C. Sahlb.), men däremot inte *Sigara fallenoidea.*

Den 7.VI.1965 hade jag emellertid lyckats infånga ytterligare 3 ex. av arten, varav 2 hanar och 1 hona i sjön Suoppatjaure vid Piatis ca 5 km S om Jokkmokk. Samtidigt erhölls 6 ex. av *Callicorixa wollastoni.*

Professor Ossiannilsson har meddelat mig följande om *Sigara fallenoidea*: Arten beskrevs för första gången av Hungerford år 1926 (Hungerford, 1926) under släktnamnet *Arctocorisa* på ett enda hanexemplar från Selkirk, Manitoba, Kanada. Senare har han även beskrivit en hona från samma lokal.

I sin stora monografi »The Corixidae of the Western hemisphere» (1948) omnämner Hungerford endast ytterligare tre exemplar, 2 hanar och 1 hona från Saskatchewan, Kanada.

1936 beskrev Walton (Walton, 1936) en *Sigara pearcei* baserat på några tiotal hanar som insamlats samma år i en sjö i Irland. Inga honor har omnämnts, vilket torde sammanhänga med svårigheten att särskilja honorna från samma kön av de närstående och allmänna arterna *falléni* och *distincta*. *Sigara pearcei* har senare visat sig vara identisk med *Sigara fallenoidea*.

Southwood & Leston, 1959, anger följande om *Sigara fallenoidea*: This bug is a glacial relict and is found in isolated parts of Manitoba and Saskatchewan, in northern Finland (rare) and widespread throughout west and north-west Ireland; it lives in Ireland at the margins of calcareous lakes. Derg, Arrow, Ree, Gill, Conn, Erne and Gara being some of the loughs in which it occurs, often with *Arctocorisa germari* and adjacent to reedbeds or other marginal water plants. — — — All reported captures were made in late July or early August and were probably of the generation of the year.

Det finska fyndet är enligt Stichel, 1955, »Nord-Finnland (Heinaraset Insel)». Till detta kan fogas att enligt G. Ja. Bej-Bienko, 1964, har *Sigara fallenoidea* även rapporterats från Murmansk- och Orenburg-områdena samt Sibirien och Mongoliet.

Sigara (*Arctocorisa*) *germari* (Fieb.)

Enligt Catalogus Insectorum Sueciae, VII och additamenta I—X, är arten tidigare endast känd från Skåne och Öland, däremot ej från Finland. Lundblad anger vid behandling av de svenska vattenhemipterernas horisontala och vertikala utbredning att »*S. germari* — — —, torde verkligen vara en sydlig art» (Lundblad, 1936, p. 45). Skånefyndet har gjorts av Wallengren på 1800-talet i Trolle-Ljungby och uppgiften från Öland grundar sig på 5 ex. tagna av professor Brinck den 2.VI.1943 på Resmo alvar enligt vad professor Ossiannilsson i brev har meddelat mig.

Genom de fynd som jag gjort har den svenska nordgränsen flyttats uppåt mer än 150 mil. Förutom de tidigare omnämnda 17 ex. från Orj. Kerats har jag tagit 1 ex. i sjön Fatjas, 20 km Ö om Jokkmokk den 26.V.1965.

Aradus signaticornis F. Sahlb.

Den 26.V.1965 besökte jag ett bränt hygge 4 km NV Letsi för att insamla material av knäpparen *Denticollis borealis* Payk., vilket också lyckades. Därvid fick jag under den lösa barken på en grov, bränd, upprättstående björk tag på tre stycken Aradider. En av dessa var en unge av *Aradus betulinus* Fall., medan de två övriga, en unge och en fullbildad, visade sig tillhöra den synnerligen sällsynta arten *Aradus signaticornis* F. Sahlb. Upprepade försök att få tag på fler ex. av arten misslyckades.

Här kan det vara på sin plats att efterlysa arten hos samlare som arbetar mycket med sållning av brända träd. P.g.a. att den näst sista antennleden är klart vit och således kraftigt kontrasterar mot de övriga mörka lederna är arten förvånansvärt iögonfallande för att vara ett barkstinkfly.

Professor Ossiannilsson har meddelat mig att *Aradus signaticornis* i Sverige tidigare blott är känd i 1 exemplar insamlat av H. Rosén i Lesjöfors, Värmland. Detta exemplar finns på Lunds entomologiska museum.

Jag ber att få framföra ett varmt tack till professor Frej Ossiannilsson,

som välvilligt utfört alla bestämningar, samt uppmanat mig att skriva denna artikel, vilken han även ledes granskat. Vidare tackar jag för alla de värdefulla råd och upplysningar som han brevledes lämnat mig under arbetets gång. Allt här omnämnt hemiptermaterial har överlämnats till professor Ossiannilsson.

Summary

Sigara fallenoidea (Hungerford) (Hem., Heteropt., Corix.) is recorded as new to the Swedish fauna. It was collected in two small lakes in the Jokkmokk area, Lu. Lpm. (close to the arctic circle). The following rare Heteroptera have also been found in the same area: *Glaenocorisa cavifrons* Thoms., *Sigara* (*Arctocorisa*) *germari* (Fieb.) and *Aradus signaticornis* F. Sahlb.

Citerad litteratur

BEJ-BIENKO, G. JA., 1964. Opredelitel nasekomych evropeiskoi casti SSSR, Tom. I, Moskva-Leningrad.
Catalogus Insectorum Sueciae VII. Hemiptera Heteroptera. 1947. Opusc. ent. XII, 1—33, Lund.
— Additamenta ad partes I—X. 1953. VII. Hemiptera Heteroptera. Opusc. ent. XVIII, 101—105, Lund.
GAUNITZ, D., 1937. Vattenhemipterer från Sorsele, Ly. Lpm. Ent. tidskr. 58, 184—185. Stockholm.
HUNGERFORD, H. B., 1926. Canadian Entomologist LVIII.
— 1948. The Corixidae of the Western Hemisphere (Hemiptera). Univ. Kansas Sci. Bull. XXXII, Lawrence.
JENSEN-HAARUP, A. C. och LINDBERG, HÅKAN, 1931. Insektfaunan inom Abisko Nationalpark III. Studier under ledning av Yngve Sjöstedt. 8. Halvvingar — Hemiptera. K. Svenska Vetenskapsakademiens skrifter i naturskyddsärenden n:r 18. Stockholm.
LUNDBLAD, O., 1922—23. Anteckningar om våra vattenhemipterer III. Ent. tidskr. 43—44. Stockholm.
— 1936. De svenska vattenhemipterernas ekologi och djurgeografiska ställning. Ent. tidskr. 57. Stockholm.
OSSIANNILSSON, F., 1960. On Glaenocorisa cavifrons Thoms. (Hem., Heteropt., Corix.). Opusc. ent. XXV, 170—172, Lund.
SOUTHWOOD & LESTON, 1959. Land and Water bugs of the British Isles, pp. 391—392.
STICHEL, W., 1955. Illustrierte Bestimmungstabellen der Wanzen. II. Europa. 2. Heft. Berlin.
WALTON, 1936. Trans. Soc. Brit. Ent. 3. pp. 44—46.